

BİR NAMUS MESELESİ

Mahmut Yesari

Öyku Kayserili iki Rum olan Hacıoğlu Ağapiyadi ile Kara Eftimoğlu Petraki'nin ailelerinden miras aldıkları mücadele ve intikamın öyküsüdür. Ağapiyadi, İstanbul Galata'da banker olan dayısı Yuvanaki'den bir mektup alır. Dayısı iflas etmiştir, yeğeninin maddi yardımına ihtiyacı vardır. Ağapiyadi her zaman saygısını ve dalkavukluğunu eksik etmediği dayısına yardım ederse, dayısı işlerini toparladığında kendisine bunun karşılığını vereceğinden emindir. Ağapiyadi'nin acilen mallarını satması gerekmektedir, Dellal Kiryako'dan yardım ister. Kiryako, mallarını Kara Eftimoğlu Petraki'ye satması için ısrar etmektedir, ancak, aileleri arasında bitmek bilmeyen savaştan dolayı Ağapiyadi yanmaz. Sonunda iki aile arasında sulh hasil olur ve Petraki'ye mallarını satar. Kayseri'yi terk ederken tek amacı sattıklarını ileride geri almaktır. Eski düşmanına ve hemşehrilerine, bu savaşın kazananının kendisi olduğunu kanıtlamak ister. Ağapiyadi, İstanbul'a geldikten bir süre sonra dayısı ölür ancak kendisi artık ünlü, varlıklı bir bankerdir. Petraki ise hala Kayseri'dedir, Ağapiyadi'den sonra işleri bozulmuştur. Bu sırada Ağapiyadi, memleketine güzel karısı ile resmini gönderir. Petraki, İstanbul'a gitmeyi kafasına koyar, O da artık hayatını İstanbul'da kurmak istemektedir. Ağapiyadi'den yardım ister. Ağapiyadi, oldukça dostane davranır, her şeyle kendisi ilgilenir, eski düşmanlığı unutmuş görünür, sık sık evlerine davet eder, karısıyla tanışır. Petraki, Ağapiyadi'nin karısının güzelliğinden, rahat, yakın tavırlarından ziyadesiyle etkilense de belli etmez. Ancak, kadın kendisine kocasının uyumsuzluğundan yakındır. Kendisini daha çok beğendiğini söyler. Petraki'yi kocasından satın aldığı malları iade etmesini ister. Böylece, mallarının başına dönen Ağapiyadi'den kurtulacaklardır. Petraki, kadının tesiriyle her denileni yapar. Ağapiyadi, Petraki'ye bir gece dışarıya çıkmalarını teklif eder. İki eski düşman yiyip içtikten sonra sıra hovardalığa gelmiştir. Ağapiyadi, Petraki'yi bir eve götürür. Adam, çalışan kadınların arasında eski düşmanının eşini gördüğünde her şey için çok geçtir.

Temalar

İntikam Romanda, iki ailesinin yaşayan, o dönemde güçlü kuşakları arasındaki intikam duygusu baskın temadır. Özellikle Ağapiyadi, satmak zorunda kaldığı mallarını geri almak için şeytanın aklına gelmeyen bir oyun oynar ve kazanır.

Hırs Her iki başkarakterde hırslıdır. Sulh ortamı sağlanmadan ticaretlerinde, birbirlerine galip gelebilmek için yersiz ticaretler dahilinde de yer alırlar. Para kaybedeceklerini bilseler bile galip gelmek zaferleridir. Ayrıca, daha zengin olmak için mevcut düzenlerini bozup, İstanbul'da sıfırdan mevcudiyetlerine başlamaktan çekinmezler.

Kişiler

Hacıoğlu Ağapiyadi Kayserili Rum tüccardır. İş ahlakı olmayan, sahtekarlık, hile yapmaktan çekinmeyen bir adamdır. Malın ve paranın geleceği yeri iyi tayin eder. Son derece hırslı, inatçı ve plancıdır.

Kara Eftimoğlu Petraki Kayserili, Rum tüccardır. Küçüklüğünden beri Ağapiyadi ve ailesine karşı hırs ve düşmanlık duygularıyla büyütülmüş, O da bu geleneği devam ettirmiştir. Hırslı ve fırsatçıdır.

Kiryako Tellallık yaparak geçimini sağlayan, ticarete hiçbir fırsatı kaçırmayan, sansar ruhlu bir adamdır. Hırslıydı, başarmak istediği işe tam bir sülük gibi yapısır, kendisi istemeden vaz geçmezdi.

Katina Ağapiyadi'nin karısıdır. Oldukça güzel, alımlı, erkeklere karşı nasıl davranması gerektiğini bilen, ikna kabiliyetine sahip hettan bir kadındır.

Hacıoğlu Ağapiyadi

Karakter Kayseri'de otuzlu yaşlarını geçmiş, Rum bir tüccar olan Hacıoğlu Ağapiyadi; kazanmak ve inadı uğruna aklına gelen her yöntemi sinsice ve ustalıklı yapan, hırslı, dalkavuk, yağcı ve sahtekar bir adamdır. Hilekarlık, çok sık baş vurduğu bir yöntemdir. Kısa süreli kararsız tavırları olsada amacını belirler, çoğu zaman abartılı yöntemlerle hedefine ulaşırdı. Gayesi uğruna planlarını belirler, zamanını bekler ve son hamleyi yine kendisi yönetirdi.

Aktiviter Hacıoğlu Ağapıyadi'nin hayatı ticaretler, ticaretle de hıleyle geçiyordu. Para ve kazanma azmi neticesinde aile kurmaya, evlenmeye vakit bulamadı. İstanbul'da kendini evlenmiş olarak tanıtırsa bile hedefi farklıydı. Kendi çevresi ile içki alemlerine katıldığı zamanlar olurdu fakat amacı her zaman ticari menfaatti.

ÖRNEK ANILAR

Dalkavuk/Yağcı Ağapıyadi paranın kokusunu her zaman çok iyi alırdı. Dayısı Yuvanaki, yıllar önce İstanbul'a yerleşmiş, ticari ağını genişleterek tanınan ve sayılan bir banker olmuştu. Yuvanaki'nin çocuğu olmaması, kendisinin tek varis olması iştahını kabartıyordu. Klasik dayı-yeğen sözlerini kullanmaz "Makam Pederim Yuvanaki Efendi,baba yarısı, ömrümün temeli" sözleriyle dayısının gönlüne hitap etmeyi bilir, hatta "uğrunuza malım mülküm gurban olsun,eşiğimde can vermek, gönlümün muradıdır. Bir sözünü iki edersen daş kesileyim. Emrine garşı durursam gozsüz oturayım" derdi.

Sahtekar Ağapıyadi'nin ticari ahlakı yoktu. Para kazanmak için şeytanın aklına gelmeyecek hileler yapardı. Müşterileri durumu fark etse bile, alışkanlıklarından feragat etmezdi. "Biz burada okkadan kar edelim deyi ekmeğe gatık ittiğimiz zeytinlerin çekirdeklerini tekrar fıçıya gariştirip müşterilerle dalaşalım" İstanbul'da çok iyi para kazdığı zamanlarda da sırf keyfine hile yapmayı sürdürürdü. "Okkada sekiz dirheme gadar terazide barnah oynatsan bir ağnayana rastlamazsın.Gozünü sevdiğimin Gayserisi!Yarım dirhem için ganlı bıçahlı olsun. Bağa sorarsan ticaretle bu çeşit olmalı. Golay gazanılan paranın zevki yavan oluyor."

Kararsız Konu çok para kazanmak olduğunda zaman zaman Ağapıyadi kararsızlıklar yaşardı. Kaz gelecek yerden tavuk eksik edilmez sözünü uygulamaya çalışırdı ancak, eğer kaybeden olursa da tahammül edemezdi. "Ağapıyadi için kati bir karar verme zamanı gelmişti. Fakat hala tereddüt içinde idi. Dayısının vaadini hatırlayınca 'hayır' diyemiyordu! 'Peki' deyip kabul etmek de kolay değildi"

İnatçı Ağapıyadi son derece inatçı bir adamdı, hayatının yönünü kafasına koyduğunu yapmaktaki inadı belirliyodu. "Gayserili damarım duttu,diyordu. İnat bu ya oğa virmeyeceğim işte..."

Hırslı Ağapıyadi kafasına koyduğu her şeyi yapan, her yolu mübah kabul eden hırslı bir adamdı. "İşte bütün bu adamlar şahit olsunlar, dedi.Namusum hakkı için söylüyorum, senden bu emlaki sattığım fiyata tekrar almayan deyyusdur."

Abartılı Ağapıyadi'nin tüm davranışları ve konuşmaları abartılıydı. "Zarifliğine gurban olduğum memleket, etrafını derya deniz sarmış, günlük güneşlik içinde, adamın sıfatına gulüyor, limandaki bacalı direğli gemilerin sayısını allah bilir. Öyleleri var ki ikisini yan yana goysan Gayseri'deki Gapalıçarçı kadar yer durar. Galata yahasında daştan yapma sekiz on gat binalar var. Talas'taki Amerikan Sarayı onların yanında tavuh gumesi bile olamaz."

Plancı Ağapıyadi, Petraki'ye sattığı emlağı geri almayı bir namus meselesi haline getirdi. Kayseri'deki tüm çevresinin gerçek kazananın kim olduğunu görmesini istiyordu. Bu yolda şeytanca bir plan yaptı. Aylar öncesinden şuh bir kadını zevcesi olarak göstererek tüm etrafının resimlerinin duyurulmasını sağladı. Petraki'ye İstanbul'a geldiğinde dostane davranarak güvenini ve arkadaşlığını kazandı. Yakınlık oluştuktan sonra ev ziyaretlerine ağırlık vererek de, güya karısı olan hanımla Petraki'yi yakınlıktırdı. Petraki her şeyin sonunda hovardalık yaptığı evde Ağapıyadi'nin eşinin çalıştığını anlayınca "Ağapıyadi bu ne iş, bu senin familyan değil mi? diye sordu,
Ağapıyadi: Gayrik onun orası senin ferasetine galmış bir şey..."

Kara Eftimoğlu Petraki

Karakter Kayserili Rum bir tüccar olan Petraki, Ağapıyadi kadar olmasa da, çocukluğundan aşılana hırs ve düşmanlık duygularıyla, her anlamda Ağapıyadi ile yarışan çıkarıcı, kıskanç, rüşvetçi bir adamdı. Çekingen, heyecanlı ve kararsız anları olsa bile, duygularına yenik düşüyordu.

Aktiviter Zamanının çoğunu hemşehrileri gibi ticaretle, ticaret dışındaki zamanlarını ise ticari düşüncelerle geçirirdi.

ÖRNEK ANILAR

Rüşvetçi Amacına ulaşmak için Petraki devlet memurlarına kendince usullerine göre rüşvet vermeyi, onları yönlendirmeyi bilirdi. "Merah itmeyin dört gün sonra mutlah viririm. Ne o, hemen gidiş mi? Bir gadeh gonyacağımızı ossun içmez misiniz? Halis vişneli gonyaktır. Talas'ta arasan bir eşini bulamazsın."

Kıskanç Petraki, özellikle Ağapiyadi'nin sahip olduğu her şeye kıskançlık ederdi. Hatta, nişanlandığı kadın, herkes tarafından beğenilen, arzu edilip konuşulan bir hanımdı. Fakat, Ağapiyadi'nin eşini görünce, kendi nişanlısının o kadar güzel ve alımlı olmadığını fark etti. Petraki, o günden sonra nişanlısını aklına bile getirmede. "Eğer Ağapıyadi'nin karısının resmini görmeseydi Petraki de Aspasiya'ya aynı meftuniyetle bakmaya devam edecekti. Fakat, o ince belli, süzgün bakışlı, fattan adalı İstanbul güzelinin yanında Aspasiya biraz sönük kalıyordu."

Çıkarıcı Petraki maddi çıkarlarını maneviyattan üstün tutan, menfaat düşkünü bir adamdı. Hatta hayat arkadaşını bile bu doğrultuda belirlemişti. "Petraki borçlarını ödeyebilmek için zahireci Vasilaki'nin kızı Aspasiya ile nişanlanmıştı." Nişanlısı Aspasiya, arzulanan kusursuz bir Kayseri dilberiydi. Kızı daha sonradan beğenmeye başladı, ancak, bu ticari beraberlikte ileriye gidemedi.

Affedici Petraki, her ne kadar kötü huylarıyla anılan bir adam olsa bile, iyi bir huyu affedici olabilmesiydi. Kan düşmanı olan Ağapiyadi'yi bağışladı. "Yorgi biraderimizin başa yazdığı nektubla selam göndermek nezaketinize karşılık vermektense geri galacah kadar insaniyetsiz değelemdir. Gayseri'de iken aramızda geçen meseleleri unutmah gerektir. Zati bütün o davaları bir araya getirsek yüz dirhem pasdınaya çemen olmaz. Ve lakin gabahatin büyüğü eş dost görünen ahbab, ağraba gılığına girmiş sansar gozlu heriflerdir. Yanar talaşı görükleyen bu donuzlar yoh uğruna gençlik vahitlerimizi zel zebil ittiler."

Heyecanlı/Çekingen Petraki, Ağapiyadi'nin karısının yanında ne yapacağını bilemiyor, heyecanlı ve çekingen tavırlar sergiliyordu. Sırf bu sebepten Katina'nın yanına dahi varmak istemiyordu. "Katina ile yanyana bir sofrada yemek yemek cesaretini gösteremeyecekti. Ya bir pot kırarsa... Katina'ya bakarken muhakkak elleri titreyecekti... O zaman..."

Kiryako

Karakter Kiryako, geçimini emlak tellaliye ile sağlayan, Kayserili Rum bir adamdı. Para kokusunu iyi alan, kendinden daha zeki ve zengin tüccarların bile sıkışık, zor anlarını değerlendiren, hatta böyle zamanlarda yöneten bir karakteri vardı. Sansar ruhlu, olarak bilinmesi akıllı tabiatından ötürüydü.

Aktiviterler Kayseri'deki çoğu Rum gibi hayatının çoğunu ticaretle geçirir, menfaati varsa sosyal ortamlara, içkili alemlere katılırdı.

ÖRNEK ANILAR

Fırsatçı Ticarete Kiryako, hiçbir olasılığı kaçırmaz, planını hızlı ve güzel yapardı. "Mülkün değeri, yerine, adamına, zamanına göredir. İşte kellesi çihar, fiyata bahmaz ne istersen verir. Oğa kimsenin diyeceği olmaz. Umum malını topyekün mü satacağsın?"

Akıllı Tellaliyede Kiryako'nun üzerine yoktu, alıcı ve satıcı arasında dengeyi iyi kurardı. Eğer, iki taraf arasında husumet varsa, parayı almanın yolu onlara sulh ortamını sağlamak olduğunu bilir, adımlarını akıllıca atardı. "Ne atdem ossa arada gan bulaşılığ, yahınlık var. Gıyamate gadar birbirinizden yüz çevirecek değelsiniz a!"